

EUROOPA KOHTU OTSUS

21. november 1991*

[...]

Kohtuasjas C-354/90,

mille esemeks on Euroopa Kohtule EMÜ asutamislepingu artikli 177 alusel Prantsusmaa Conseil d'État' (riiginõukogu) esitatud taotlus, millega soovitakse saada selles kohtus pooleli olevas vaidluses järgmiste poolte vahel:

Fédération nationale du commerce extérieur des produits alimentaires,

Syndicat national des négociants et transformateurs de saumon

ja

Prantsuse riik,

eelotsust EMÜ asutamislepingu artikli 93 lõike 3 viimase lause tõlgendamise kohta,

EUROOPA KOHUS,

koosseisus: president O. Due, kodade esimehed F. A. Schockweiler, F. Grévisse ja P. J. G. Kapteyn, kohtunikud G. F. Mancini, C. N. Kakouris, J. C. Moitinho de Almeida, M. Díez de Velasco ja M. Zuleeg,

kohtujurist: F. G. Jacobs,

kohtusekretär: vanemametnik H. A. Rühl,

arvestades kirjalikke märkusi, mille esitasid:

- Prantsuse valitsus, keda esindasid välisministeeriumi õigusosakonna juhataja Jean-Pierre Puissochet ja nimetatud osakonna juhtiv abisekretär Géraud de Bergues,

- Euroopa Ühenduste Komisjon, keda esindasid peaõigusnõunik Antonino Abate ja õigustalituse ametnik Michel Nolin,

arvestades kohtuistungil ettekannet,

olles 11. juuli 1991. aasta kohtuistungil ära kuulanud suulised märkused, mille esitasid Prantsuse valitsus, Ühendkuningriigi valitsus (esindaja Richard Plender, QC) ja komisjon,

olles 3. oktoobri 1991. aasta kohtuistungil ära kuulanud kohtujuristi ettepaneku,

on teinud järgmise

---

*Kohtumenetluse keel: prantsuse.

otsuse

[...]

1. Prantsusmaa Conseil d'État esitas 26. oktoobri 1990. aasta otsusega, mis saabus Euroopa Kohtusse sama aasta 30. novembril, EMÜ asutamislepingu artikli 177 alusel eelotsuse küsimuse EMÜ asutamislepingu artikli 93 lõike 3 viimase lause tõlgendamise kohta.

2. See küsimus tekkis seoses kahe hagiga, mille esitasid vastavalt Fédération nationale du commerce extérieur des produits alimentaires (riiklik toiduainete väliskaubanduse liit) ja Syndicat national des négociants et transformateurs de saumon (riiklik lõhekauplejate ja -töötajate ametiühing). Nende hagidega taotletakse, et tühistataks 15. aprilli 1985. aasta ministrite määrus (avaldatud *Journal officiel de la République française*'is 20. aprillil 1985), millega rakendati 31. detsembri 1984. aasta dekreet nr 84-1297, millega kehtestati Comité central des pêches maritimes'le (merekalapüügi keskkomitee), kohalikele merekalapüügi komiteedele ja Institut français de recherche pour l'exploitation de la mer'ile (Prantsuse merekasutuse uuringute instituut) tuludesse makstavad maksutaolised lõivud (avaldatud *Journal officiel de la République française*'is 12. jaanuaril 1985).

3. Kohtutoimikust selgub, et 1982. aastal teatas Euroopa Ühenduste komisjon Prantsuse võimudele oma kavatsusest algatada asutamislepingu artikli 93 lõike 2 alusel menetlus Fonds d'intervention et d'organisation des marchés des produits de la pêche maritime et des cultures marines'i (merekalapüügi ja mereviljeluse turukorralduse ja sekkumisfond, edaspidi "FIOM") meetmete ja tegevuse suhtes merekalapüügi sektoris. Pärast Prantsuse võimude esitatud andmete esialgset uurimist otsustas komisjon 27. juulil 1984 kõnealuse menetluse algatada ning saatis Prantsuse valitsusele märgukirja, milles palus neil esitada oma märkused kehtestatud maksutaolise lõivu võtmise üksikasjalike tingimuste kohta, eriti kui need lõivud lähevad FIOMile. Prantsuse võimud saatsid 1984. aasta septembris ja detsembris komisjonile vastuse, teatades siiski, et ettevalmistamisel on uus dekreet, mis kehtestab FIOMile makstavad maksutaolised lõivud. See dekreet võeti vastu 31. detsembril 1984. Ministrite määrus, milles määrati kindlaks nende lõivude määr, anti 15. aprillil 1985. Komisjon andis oma 25. oktoobri 1985. aasta kirjaga teada, et ta otsustas 1982. aasta algatatud menetluse lõpetada, välja arvatud FIOMi tegevuse teatud aspektide suhtes, mis ei ole eelotsusetaotluse esitanud kohtus pooleli oleva menetluse esemeks.

4. Põhikohtuasja hagejad vaidlustasid 15. aprilli 1985. aasta ministrite määruse, kuna Prantsuse võimud on rikkunud peamiselt asutamislepingu artikli 93 lõike 3 viimast lauset.

5. Leides, et vaidluse lahendamiseks on tal vaja selle sätte tõlgendust, peatas Prantsusmaa Conseil d'État kohtuliku arutamise ja esitas Euroopa Kohtule järgmise küsimuse:

"Kas 25. märtsi 1957. aasta asutamislepingu artikli 93 lõike 3 viimast lauset tuleb tõlgendada nii, et see seab liikmesriikide võimudele kohustuse, mille täitmatajätmine mõjutab abimeetmete rakendusaktide kehtivust, eriti kui võtta arvesse, et pärast seda on komisjon võtnud vastu otsuse, milles ta kuulutab need meetmed ühisturuga kokkusobivaks?"

6. Põhikohtuasja õiguslik raamistik, vaidluse tingimused, menetluse käik ja Euroopa Kohtule esitatud kirjalikud märkused on ulatuslikumalt esitatud kohtuistungis ettekandes. Need kohtutoimikute materjalid leiavad alljärgnevalt käsitlemist vaid niivõrd, kui niivõrd see on Euroopa Kohtu arutluskäigu seisukohalt vajalik.

7. Asutamislepingu artikli 93 lõike 3 sisu on järgmine:

"Komisjoni teavitatakse kõikidest plaanidest abi määramise või muutmise kohta piisavalt aegsasti, et ta võiks avaldada oma arvamuse. Kui komisjon arvab, et mingi selline plaan ei sobi ühisturuga kokku artikli 92 järgi, algatab ta viivitamata lõikes 2 ette nähtud menetluse. Asjassepuutuv liikmesriik ei tohi rakendada kavatsatud meetmeid enne, kui nimetatud menetluse järgi on tehtud lõplik otsus."

8. Selle lõike ulatuse hindamisel tuleb meeles pidada, et riigiabi kontrollisüsteemi rakendamine, nagu see tuleneb asutamislepingu artiklist 93 ja sellekohasest Euroopa Kohtu praktikast, on ühelt poolt komisjoni ja teiselt poolt siseriiklike kohtute ülesanne.

9. Mis puutub komisjoni rolli, rõhutas Euroopa Kohus oma 22. märtsi 1977. aasta otsuses (kohtuasjas 78/76: Steinike ja Weinlig, EKL 1977, lk 595, punkt 9), et asutamislepingu artiklis 93 reguleeritud komisjonipoolne riigiabi pidev läbivaatamine ja kontrollimine tähendab seda, et abi võimalik ühisturuga kokkusobimatuks tunnistamine toimub Euroopa Kohtu kontrolli alla kuuluva menetluse käigus, mille rakendamine on komisjoni ülesanne.

10. Mis puutub siseriiklikesse kohtutesse, siis otsustas Euroopa Kohus samas kohtuotsuses, et nende poole võib pöörduda vaidlustega, mille puhul nad peavad tõlgendama ja kohaldama artiklis 92 toodud abi mõistet, et määrata kindlaks, kas artikli 93 lõikes 3 sätestatud eelnevat kontrollimenetlust arvesse võtmata kehtestatud riiklik meede oleks pidanud kõnealuse menetluse läbi tegema või mitte.

11. Siseriiklike kohtute sekkumine tuleneb asutamislepingu artikli 93 lõike 3 viimasele lausele omistatavast vahetust õiguspõhjust. Selle kohta täpsustas Euroopa Kohus oma 11. detsembri 1973. aasta otsuses (kohtuasjas 120/73: Lorenz, EKL 1973, lk 1471), et selles artiklis osutatud rakendamiskeelu vahetu kohaldatavus laieneb igasugusele abile, mida antakse ilma eelneva teatamiseta. Juhul, kui teatamine toimub, tekib keelu vahetu kohaldatavus esialgses faasis, ja kui komisjon algatab võistleva menetluse, kestab see kuni lõpliku otsuse tegemiseni.

12. Selle arutluskäigu valguses tuleb nentida, et kui siseriiklikud võimud rikuvad asutamislepingu artikli 93 lõike 3 viimast lauset, mõjutab see abimeetmete rakendusaktide kehtivust. Siseriiklikud kohtud peavad tagama sellisele rikkumisele tugineda võivatele üksikisikutele, et tehakse siseriikliku õiguse alusel kõik järeldused, sh otsustatakse nii abimeetmete rakendusaktide kehtivuse kui ka nimetatud sätet või võimalikke ajutisi meetmeid rikkudes makstud rahaliste toetuste tagasinõudmise üle.

13. On tõsi, et 14. veebruari 1990. aasta otsusega (kohtuasjas C-301/87, Prantsusmaa v. komisjon, EKL 1990, lk I-351) ja 21. märtsi 1990. aasta otsusega (kohtuasjas C-142/87: Belgia v. komisjon, EKL 1990, lk I-1005) ei nõustunud Euroopa Kohus, et komisjonil oleks õigus kuulutada riigiabi õigusvastaseks pelgalt põhjendusel, et riik ei ole täitnud teatamiskohustust, ning uurimata, kas abi sobib ühisturuga kokku või mitte. Sellel tõdemusel ei ole aga mingit mõju siseriiklike kohtute kohustustele, mis tulenevad

asutamislepingu artikli 93 lõike 3 viimases lauses kehtestatud keelu tunnustatud vahetust õigusmõjust.

14. Selles osas tuleb rõhutada, nagu seda tegi kohtujurist oma ettepaneku lõikes 24, et komisjonile asutamislepingu artiklitega 92 ja 93 antud keskne ja ainuõiguslik roll abi võimalikul ühisturuga kokkusobimatuks tunnistamisel erineb põhjalikult siseriiklike kohtute rollist üksikisikute õiguste kaitsel, mille viimased on saanud tänu asutamislepingu artikli 93 lõike 3 viimases lauses kehtestatud keelu vahetule õigusmõjule. Kui komisjon peab kontrollima kõigi kavatsatud abimeetmete kokkusobivust ühisturuga isegi juhul, kui liikmesriik rikub abimeetmete rakendamise keeldu, siis siseriiklikud kohtud kaitsevad kuni komisjoni lõpliku otsuse tegemiseni üksnes üksikisikute õigusi juhul, kui riigivõimud peaksid asutamislepingu artikli 93 lõike 3 viimases lauses esitatud keeldu rikkuma. Kui nimetatud kohtud teevad selle kohta otsuse, ei otsusta nad siiski abimeetmete kokkusobivuse üle ühisturuga, kuna selle lõplik hindamine kuulub Euroopa Kohtu kontrolli all komisjoni ainupädevusse.

15. Küsimuse teises pooles küsib Prantsuse Conseil d'État, milline mõju abimeetmete rakendusaktide kehtivusele võib olla komisjoni lõplikul otsusel, kus need meetmed kuulutatakse ühisturuga kokkusobivaks.

16. Selles osas tuleb tõdeda, et selleks, et asutamislepingu artikli 93 lõike 3 viimase lause vahetut õigusmõju ei vähendataks ning et ei eirataks üksikisikute huve, mida, nagu eespool öeldud, siseriiklikud kohtud peavad kaitsma, ei ole sellel komisjoni lõplikul otsusel sellist toimet, mis tunnistaks tagasiulatuvalt kehtivaks need rakendusaktid, mis on tühised seetõttu, et on vastu võetud selles artiklis toodud keeldu rikkudes. Igasugune muu tõlgendus viiks selleni, et soositaks asjaomase liikmesriigi tegevust selle artikli lõike 3 viimase lause eiramisel ja selle sätte kasulik mõju kaoks.

17. Kõigist neist kaalutlustest lähtudes tuleb Prantsusmaa Conseil d'État' küsimusele seega vastata, et asutamislepingu artikli 93 lõike 3 viimast lauset tuleb tõlgendada nii, et see seab liikmesriikide võimudele kohustuse, mille täitmatajätmine mõjutab abimeetmete rakendusaktide kehtivust, ning kui komisjon on pärast seda võtnud vastu otsuse, milles ta kuulutab need meetmed ühisturuga kokkusobivaks, ei ole sellel otsusel toimet, mis tunnistaks need tühised aktid tagasiulatuvalt kehtivaks.

Kohtukulud

18. Euroopa Kohtule märkusi esitanud Euroopa Ühenduste Komisjoni kohtukulusid ei hüvitata. Et põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus siseriiklikus kohtus poolelioleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse see kohus.

Esitatud põhjendustest lähtudes

EUROOPA KOHUS,

vastates Prantsusmaa Conseil d'État' 26. oktoobri 1990. aasta otsusega esitatud küsimusele, otsustab:

Asutamislepingu artikli 93 lõike 3 viimast lauset tuleb tõlgendada nii, et see seab liikmesriikide võimudele kohustuse, mille täitmatajätmine mõjutab abimeetmete

rakendusaktide kehtivust, ning kui komisjon on pärast seda võtnud vastu otsuse, milles ta kuulutab need meetmed ühisturuga kokkusobivaks, ei ole sellel otsusel toimet, mis tunnistaks need tühised aktid tagasiulatuvalt kehtivaks.

Due

Schockweiler

Grévisse

Kapteyn

Mancini

Kakouris

Moitinho de Almeida

Díez de Velasco

Zuleeg

Kuulutatud avalikul kohtuistungil 21. novembril 1991. aastal Luxembourgis.

Kohtusekretär

President

J. G. Giraud

O. Due